

Motion till riksdagen

1988/89: A225

av Elver Jonsson m.fl. (fp)

Arbetsmarknadspolitiken

1. Inledning

Full sysselsättning måste enligt folkpartiets uppfattning vara ett högt prioriterat mål för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi kan aldrig acceptera att arbetslöshet används som medel för att uppnå andra mål. Den fulla sysselsättningen är, jämsides med en låg inflation, av avgörande betydelse för att uppnå viktiga fördelningspolitiska mål och ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Arbetsmarknaden har under senare tid förändrats. Medan brist på arbete länge varit ett dominerande problem upplever vi idag brist på arbetskraft inom flera sektorer. Mycket talar dessutom för att problem knutna till arbetskraftsutbudet – bl.a. beroende på demografiska faktorer – kommer att äga aktualitet under lång tid framöver, åtminstone en god bit in på 2000-talet.

I folkpartiets motion om arbetskraftsutbudet redovisas åtgärder för att möta brist på arbetskraft på kortare och längre sikt. Bland annat aktualiseras den koppling mellan invandringspolitiken och arbetsmarknadspolitiken, som också tas upp i budgetpropositionen. Denna utgör ett inslag i det bredare program som tas upp i motionen. Ett program, som innefattar bl.a. skattepolitiska, regionalpolitiska, arbetsmarknadspolitiska, utbildningspolitiska och handikappolitiska åtgärder.

I denna motion inskränker vi oss till de förslag vilka föranleds av innehållet i den nu aktuella budgetpropositionen. När det gäller våra ståndpunkter rörande arbetsmarknadspolitiken i vidare bemärkelse vill vi hänvisa till den ovan omnämnda motionen om arbetskraftsutbud, till de arbetsmarknadspolitiska avsnitten i vår motion om jämställdhet och till avsnitten om att skapa och fylla arbeten i vår regionalpolitiska motion.

2. Ungdomsarbete

I budgetpropositionen aviseras en övergång från ungdomslag till inskolningsplatser för ungdomar. Arbetsmarknadsministern förutskickar en proposition om en sådan jobbgaranti under våren 1989.

Vi ser positivt på den föreslagna förändringen. I tidigare arbetsmarknadspolitiska motioner har vi riktat kritik mot ungdomslagens sätt att fungera och mot det ofta alltför tidiga skede då de tillgripits som medel för att lösa sysselsättningsproblem hos ungdomar. En övergång till heltidsplatser inom

hela arbetsmarknaden är mot denna bakgrund ett positivt steg. Vi vill dock understryka vikten av att de planerade introduktionsplatserna får sådan utformning, att de verkligen fyller en pedagogisk och introducerande funktion.

Arbetslöshet bland ungdom angräps dock häst med förebyggande åtgärder. Inte sällan beror sysselsättningsproblemen på att ungdomen saknar nödvändiga kunskaper då han eller hon lämnar skolan. De försök med en reformerad gymnasieskola som idag planeras – men tyvärr inte kommit igång ordentligt pga bristande förmåga från parternas sida att samordna försöksverksamheten – kan utgöra ett steg i den riktningen.

För skoltrötta elever kan lärlingsplatser vara en bra modell. Skolöverstyrelsens utvärdering av försöksverksamheten visar att lärlingsutbildningen tillhör de mest framgångsrika metoderna att förmedla yrkesutbildning. Det är därför beklagligt att regeringen i så liten utsträckning arbetar för att denna form av utbildning stimuleras. Lärlingsutbildningen behandlas tvärt om mycket negativt.

Genom att kringgärda inrättandet av lärlingsplatser med en mängd bestämmelser och förbehåll har regeringen medverkat till att antalet lärlingsplatser minskat. Detta används därefter som ett argument mot lärlingsutbildningen.

På orter där elevtillgången eller strukturen på ortens näringsliv inte medger att vissa yrkesinriktade studievägar inrättas bör lärlingsutbildningen kunna vara ett alternativ till linjer i gymnasieskolan. Statsbidrag bör utgå med 75% första utbildningsåret, 50% andra och 25% tredje året. Vidare bör gränsen för antalet lärlingsplatser undanröjas. Anställningsformen upplevs i dag som ett av de största hindren mot att anställa fler lärlingar. Vi föreslår därför att möjlighet att provanställa lärlingar skall införas.

3. Sysselsättning för handikappade

Enligt de regler som gäller för särskilt lönebidrag trappas bidraget ned med tiden. Under första anställningsåret är bidraget 90 procent, under det andra, tredje och fjärde är det 50 procent, och vid ytterligare förlängning 50 eller 25 procent. För vissa grupper med grava handikapp medför detta att de har svårt att få arbete trots att särskilt lönebidrag utgår.

Folkpartiet har sedan en lång tid menat att det finns anledning att överväga om det inte i dessa fall bör vara möjligt att låta lönebidraget permanent utgå på en högre nivå än vad som i dag är möjligt. Även AMS har förespråkat en mera flexibel utformning av lönebidragen. Regeringen har beviljat AMS begäran om försöksverksamhet i två län med ett mera flexibelt bidragssystem. I budgetpropositionen aviseras att arbetsmarknadsministern avser återkomma till frågan om flexibla lönebidrag sedan AMS redovisat dessa försök. Vi förväntar oss förslag i ärendet så snart denna redovisning skett.

Folkpartiet har under flera år framfört önskemål om ett utökat antal platser inom dåvarande Samhällsföretag, numera Samhall. Det är inte bara mänskligt utan även samhällsekonomiskt motiverat att bereda människor arbete inom Samhall. Ofta är förtidspensionering alternativet till en sådan placering. Detta gäller icke minst de gravt handikappade, som idag har svårt

att få plats på Samhall. Nedan förespråkar vi en ökad samordning mellan socialförsäkringssystemet och arbetsmarknadspolitiken. I detta sammanhang bör även åtgärder i syfte att skapa ökade möjligheter för svårt handikappade att få sysselsättning på Samhall övervägas. Regeringen bör återkomma med förslag i denna riktning.

Samhall har föreslagit att antalet bidragsberättigade arbetstimmar skall höjas från 31,4 miljoner innevarande budgetår till 32,6 miljoner budgetåret 1989/90. Ökningen motsvarar knappt 4% eller ca 1000 anställda. I budgetpropositionen hävdas att det inte finns skäl att ökade den särskilt anordnade sysselsättningen inom Samhall. Den stora efterfrågan på arbetskraft anses som argument. Från vår sida vill vi peka på den oproportionerligt stora arbetslöshet som fortfarande kan noteras hos de handikappade, och på de goda resultaten ifråga om ökningen av antalet övergångar från Samhall till den ordinarie arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund anser vi att ytterligare 1000 platser bör tillföras Samhall. Kostnaden för detta beräknas uppgå till 84 mkr.

De inbyggda verkstäderna vid Samhall betraktas inte längre som en försöksverksamhet utan som normal verksamhetsform. Enligt vår mening är det nu angeläget att gå vidare och släppa kravet på att antalet arbetshandikappade måste uppgå till minst fem personer på varje arbetsplats för att inbyggd verkstad skall kunna komma till stånd. Ett slopande av denna regel skulle innebära att även mindre företag kan ta emot arbetshandikappade.

Ofta är de mindre företagen särskilt väl lämpade för sådana uppgifter. Det borde vara möjligt för Samhall att komplettera den befintliga arbetsledningen med särskilda kurativa insatser så att de sociala målen för det skyddade arbetet kan fullföljas. Regeringen bör mot denna bakgrund uppdraga åt Samhall att bedriva försöksverksamhet avseende inbyggda verkstäder med färre än fem arbetshandikappade.

Folkpartiet har sedan länge framfört ståndpunkten att det inte borde vara så vattentäta skott mellan socialförsäkringssektorn och arbetsmarknadspolitiken vad gäller handikappade. De arbetsmarknadspolitiska medlen är begränsade, medan medlen för t.ex. förtidspension har formen av förslagsanslag. Vi noterar att föredragande statsrådet vid diskussion om anslaget C4 nu för resonemang som påminner om Folkpartiets. Mot bakgrund av att rehabiliteringsutredningens betänkande är under beredning borde också dessa frågor vägas in. Riksdagen bör redan nu ge regeringen detta till känna.

En omfördelning av resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadsåtgärder i kombination med en ökad flexibilitet inom lönebidragssystemet gör att resurserna för lönebidragsplatser hos allmännyttiga organisationer bör kunna öka. Det är ställt utom allt tvivel att många handikappade genom åren erhållit meningsfulla platser inom sådana organisationer.

4. Merkostnadsbidraget

När regeringen under riksdagsåret 1986/87 slopade starthjälpen försvann en stödform vars syfte var att underlätta rörlighet på arbetsmarknaden. Folkpartiet motsatte sig förslaget.

Samtidigt framförde även vi kritik mot starthjälpen. Den fungerade inte i

alla avseenden som en kompensation för omställningskostnader. I praktiken var det exempelvis relativt lätt för unga personer som fått utbildning på en ort att få starthjälp vid flyttning till en annan ort. Det är ganska uppenbart att en utbildningsort inte kan bereda arbete åt alla som utbildas där. Det är också uppenbart att det inte alltid innebär någon större välfärdsförlust att byta ort efter utbildning.

Folkpartiet fann dock regeringens argumentation för att avskaffa starthjälp bristfällig, och krävde att man skulle presentera en utvärdering av hur det fungerat och vilka rörlighetsbefrämjande effekter det haft. I prop. 1988/89:47 föreslog regeringen införandet av ett "merkostnadsbidrag" om 5000 kr. Vi har svårt att tolka detta som annat än ett omtänkande från regeringens sida: merkostnadsbidraget har stora likheter med flyttningsbidraget.

Samtidigt kan konstateras att det regelverk som knyts till merkostnadsbidraget inte ger tydlig ledning för tillämpningen. Vi anser därför att regeringen bör återkomma senare med en redovisning om hur merkostnadsbidraget fungerat och, vid behov, med förslag till åtgärder.

5. AMS

AMS har under en tid genomgått rationaliseringar innefattande förenklingar av regelsystem, delegering av befogenheter, förändrad organisation m.m. Vi ser mycket positivt på detta arbete, som bör kunna fortsätta bl.a. genom ökat teknikutnyttjande.

Vi noterar också att AMS med framgång har flyttat tjänster från central nivå till den operativa verksamheten på arbetsförmedlingarna. Detta har medfört att organisationen blivit mer flexibel, och möjligheterna till lokal anpassning av verksamheten har ökat. Samtidigt kan vi konstatera att den planerade utflyttningen av personal från länsnivån till de lokala enheterna inte genomförts som planerat. Vi vill understryka att den planerade utflyttningen av personal fullföljs.

Hemställan

1. att riksdagen sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om introduktionsplatserna,

{att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärlingsutbildningen,¹}

{att riksdagen beslutar att införa en möjlighet att provanställa lärlingar.¹}

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svårt handikappades möjligheter att beredas sysselsättning inom Samhall,

3. att riksdagen beslutar utöka verksamheten inom Samhall med 1 000 platser utöver regeringens förslag,

4. att riksdagen för budgetåret 1989/90 anslår 3 688 000 000 kronor på anslaget C7,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de inbygda verkstäderna,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av resurser från socialförsäkringssektorn till arbetsmarknadsåtgärder,

Mot. 1988/89

A225

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om merkostnadsbidraget.

Stockholm i januari 1989

Elver Jonsson (fp)

Charlotte Branting (fp)

Kjell Arne Welin (fp)

Sigge Godin (fp)